

משנה דמאי פרק א

Mishnah Demai, chapter 1

א הקלין שבדמאי, השיתין, והרימין והעזרדין, ובנות שית, ובנות שקמה, ובנבלות התמרה, והגפנין, והנצפה. וביהודה, האוג, והתמין שביהודה, והכספר.

(1) [An *am ha'aretz*, i.e., one who is careless in the observance of the laws of purity and the Levitical gifts of *ma'aserot* and therefore, there is doubt regarding his produce whether or not the laws of *ma'aserot* have been followed (such produce are referred to as *demai*). If a *haver* (i.e., one who is careful in the observance of the laws of purity and the Levitical gifts), were to purchase such produce, he must set aside *terumat ma'aser* and *ma'aser sheni* before eating from such produce: We do not suspect the *am ha'aretz* of not having giving *terumah gedolah* since one who eats this is liable to the death penalty. However, regarding *terumat ma'aser* he mistakenly believes that if *ma'aser* were not set aside there is no death penalty regarding *terumat ma'aser* (Rabbi Akiva Eiger and Bartenura 4:1).] The [following] are treated leniently regarding *demai* [in that a *haver* does not have to set aside *terumat ma'aser* and *ma'aser sheni*]: wild figs, jujube fruit, crab apples, wild white figs, young Sycamore figs, unripe dates, late grapes and thorny capers [whose buds are pickled and used in relishes]; in Judea also sumach, Judean [wine-]vinegar [made from inferior grape skins], and coriander. [The aforementioned, being of no value are often left as *hefker* — ownerless by their owners and, therefore, there is now a double doubt regarding this type of produce: a) whether or not the *am ha'aretz*, in fact, neglected to tithe and b)

רבנו עובדיה מברטנורא

א הקלין שבדמאי. שהקלו חכמים על הפירות הללו הנזכרים במתניתין שלא לעשרן דמאי, לפי שחזקתן באים מן ההפקר משום דלא חשיבי, ואית בהו תרי ספיקי ספק באים מן ההפקר ופטורים מן המעשר, ואפילו אם תמצא לומר שבאים מן השמור והייבים במעשר, שמא נתעשרו. ודמאי הם התבואה והפירות הנלקחים מעמי הארץ שהם חשודים על המעשרות, והחבר הלוקח פירות מעמי הארץ צריך להפריש מהם תרומת מעשר ומעשר שני בלבד אם היא שנת מעשר שני, אבל תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ עליה, לפי שהיא במיתה ואין לה שיעור, שחטה אחת פוטרת כל הכרי והכל נזוהרים בה, ומעשר ראשון ומעשר עני אין צריך להוציא מן הדמאי, אף על פי שעמי הארץ חשודים עליהם, לפי שיכול בעל הפירות לומר ללוי או לעני הבאים ליטול המעשרות הבא ראייה שאין פירות הללו מעושרים וטול, דקימא לן בכל דוכתא המוציא מחבירו עליו הראיה אבל בתרומת מעשר ליכא למימר הכי, שהאוכל טבל שלא הורמו ממנו מתנות כהונה חייב מיתה ומשום איסורא מפרשין לה לתרומת מעשר, ומעשר שני נמי כדי שלא לאכלו בטומאה, או שלא לאכלו חוץ

whether these produce were, in fact, *hefker* and therefore, not subject to tithes.] Rabbi Yehudah says; All wild figs are exempt, except those which have a biannual crop; all jujube fruits are exempt, except the jujube fruits of Shikmonah; all young Sycamore figs

רבי יהודה אומר, כל השיתין פטורין, חוץ משל דופרה. כל הרימין פטורין, חוץ מרימי שקמונה. כל בנות שקמה פטורות, חוץ מן המסטפות: ב הדמאי אין לו חמש, ואין לו בעור, ונאכל לאונג, ונכנס לירושלים ויצא, ומאבדין את מעוטו בדרךים, ונותנו לעם

are exempt, except those that burst open on the tree [these exceptions are more valuable and are not left as *hefker*].

(2) The [*ma'aser sheni* of] *demai* is not subject to [the rules of] “its fifth” [when being redeemed in order to bring the money, rather than the fruit, to Jerusalem (see Leviticus 27:31, and Rashi there)] and to [the rules of] removal [at the end of three years of the *shemittah* cycle (see Deuteronomy 14:28, and Rashi there); and unlike certain *ma'aser sheni*] it may be eaten by an *onan* [a newly bereaved person following the death and during the burial day of a close relative and]; it may be brought into Jerusalem and [and then] taken out [once] again [unlike certain *ma'aser sheni*, which once brought to Jerusalem may not be taken out again]; if small in quantity [he does not have to return to retrieve it and] it is permitted to become lost on the road; one may give it to an *am ha'aretz* [to eat in Jerusalem, even though he may eat it while in a defiled state] and eat

רבנו עובדיה מברטנורא

לירושלים: השיתין. תאנים מדבריות: רימין. פירש הערוך פולצראקי בלע"ז: והעוזרדין. בערבי זערו"ד ובלע"ז סורבי"ש: ובנות שוח. תאנים לבנים המתגדלות משלש שנים לשלש שנים ומתגדלים בייעים: ובנות שקמה. תאנה המורכבת בערמון: ונובלות תמרה. תמרים שאינם מתבשלין באילן ותולשין אותן ומניחים אותם זה על זה עד שיתבשלו. ויש אומרים נובלות תמרה, תמרים שהפילתן הרוח קודם בשולן: והגופנים. ענבים שמניחים אותן בגפן בסוף הבציר ובקושי מתבשלים: הנצפה. צלף שקורין קאופר"י בלע"ז: האוג. פרי אדום שקורין לו בלע"ז קורנאל"י. ורמב"ם אומר שהוא אילן שעושה כמין אשכולות אדומות וקורין לו בערבי סומאק ולא היה זה הפרי חשוב ביהודה: והחומץ. בתחלה לא היה היין שביהודה מחמיץ לפי שהיו מביאים ממנו נסכים וכל החומץ שביהודה לא היה בא אלא מן התמד, לפיכך החומץ שביהודה פטור, אבל לאחר שבטלו נסכים והחומץ בא מן היין החומץ חייב בדמאי אף ביהודה כמו בשאר מקומות: והכסבר. כורע גד (שמות טז), תרגום ירושלמי כסבר כוליאנדר"י בלע"ז: דופרה. שטוען פירותיו שני פעמים בשנה. דו בלשון יון שנים: שקמונה. שם מקום: המוסטפות. שנתבשלו באילן עד שנתבקעו מאליהן, שכל אלו חשובים הן, וחזקתן שאין באין מן ההפקר. ואין הלכה כרבי יהודה: ב הדמאי אין לו חומש. הפודה מעשר שני של דמאי אינו נותן את החומש, משום דרוב עמי הארץ מעשרין הם, הלכך קרן דמעכב בדאורייתא, איתא

[produce] its equivalent in Jerusalem. [Ma'aser sheni money of demai] may be exchanged again [i.e., if he suddenly requires that money, he may say: Let this be redeemed with money I have in another place, even though, regarding certain ma'aser sheni money

הָאָרֶץ, וַיֵּאָכֵל כְּנֶגְדּוֹ, וּמְחַלְלִים אוֹתוֹ כֶּסֶף עַל כֶּסֶף, נְחֻשֶׁת עַל נְחֻשֶׁת, כֶּסֶף עַל נְחֻשֶׁת, וְנְחֻשֶׁת עַל הַפְּרוֹת, וּבִלְבַד שִׁיחֹזֵר וַיִּפְדֶּה אֶת הַפְּרוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים, יַעֲלֶה הַפְּרוֹת וַיֵּאָכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם: ג הלוקח לזרע ולבהמה, קמה לעורות, שמן לזר, שמן

they have declared (*Ma'aser sheni* 2:6): One may exchange only in a normal fashion such as silver for copper (i.e., one usually exchanges one silver for several copper) and then, only in the case of necessity; here, however, one may exchange] silver [coins, even] for [other] silver [coins], copper [coins] for [other] copper [coins], silver for copper, and copper [back] into fruit, and the fruit may again be redeemed for money; these are the words of Rabbi Meir. But the Sages say: The fruit itself must be brought up to, and eaten in Jerusalem.

(3) If a man bought [at the outset, seed of *demai*] to plant or for cattlefeed, flour רבנו עובדיה מברטנורא

בדרבנן, חומש דלא מעבב בדאורייתא יאכל: ואין לו ביעור. בסוף שלש שנים שחייב לבער כל מעשרותיו כדכתיב (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית, ולא תקנוה רבנן בדמאי: ונאכל לאונן. דמעשר שני של ודאי אסור לאונן דכתיב (שם) לא אכלתי באוני ממנו ומעשר שני של דמאי לא גזרו בו: ונכנס לירושלים ויוצא. נפדה ונאכל חוץ לירושלים, מה שאין כן בודאי שהמחיצות קולטות, ואין יכולין לפדותו ולהוציאו חוץ לחומה לאחר שנכנס, ובדמאי לא גזרו: ומאבדין את מיעוטו בדרכים. אם היה מעשר שני של דמאי בדרכים במקום גדודי חיה ולסטים, אפילו היה דבר מועט ויכול להביאו בלא טורח ובלא הפסד, אינו חושש לו, ומניח אותו ליאבד בדרך במקום שהוא שם. ורמב"ם פירש שאם בשעה שמוליך מעשר שני של דמאי לירושלים נאבד ממנו מעט בדרך אינו חושש לו, מה שאין כן בודאי שצריך שיעלהו כולו או דמיו ולא יפסד ממנו כלום בדרכים: ונותנים אותו לעם הארץ. לאכלו בירושלים ואף על פי שהוא חשוד לאכלו בטומאה מה שאין כן בודאי שאין מוסרים אותו לעם הארץ לפי שאינו נזהר לאכלו בטהרה: ויאכל כנגדו. כנגד מה שנתן לעם הארץ לוקח מנכסיו ואוכל בטהרת מעשר בירושלים: ומחללים אותו כסף על כסף. אם יש לו כסף מעשר שני של דמאי והוא צריך לו, יכול לחללו על כסף חולין, מה שאין כן בודאי שאין מחללין כסף על כסף אלא בסלעים של שני מלכים שיכול לחלל זה על זה אם השני חריף, אבל של מלך אחד לא, דלאו דרך חלול הוא, ובדמאי שרי: כסף על נחושת. אפילו שלא מדוחק אבל של ודאי מדוחק אין, שלא מדוחק לא: ויחזור ויפדה את הפירות. גרסינן, ולא גרסינן ובלבד שיחזור ויפדה. והכי קאמר, ויכול לחזור ולפדות את הפירות אם ירצה דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים אינו יכול לחזור ולפדותם, אלא מעלה הפירות לירושלים. והלכה כחכמים: ג הלוקח לזרע. לקח תבואה לזרעה פטור מדמאי דאלו טבל ודאי אסור לזרוע: ולבהמה. לקח מתחלה להאכיל לבהמה פטור מן הדמאי, אבל לקח מתחלה

for hides, oil for a lamp, or oil for greasing utensils [i.e., when he was buying, he did not purchase any of these for the purpose of food], it is exempt from [the rules of] *demai*. [However, had he bought it for food and then decided to use it as

לסוד בן את הכלים, פטור מן הדמאי. מכזיב ולהלן, פטור מן הדמאי. חלת עם הארץ, והמקומע, והלקוח בכסף מעשר שני, ושירי המנחות, פטורין מן הדמאי. שמן ערב, בית שמאי מחיבין, ובית הלל פטורין: ד הדמאי, מערבין בו, ומשתתפין בו, ומברכין עליו,

cattlefeed, he would be obligated to follow the rules of *demai* and would have to set aside tithes before using the produce.] [Produce grown] beyond Chezib [an area captured by Israel when they exited Egypt but which was not recaptured by those who came up from the Babylonian exile. Therefore, it is not treated as Israel proper regarding certain laws and] is exempt from [the rules of] *demai*. The *hallah* [portion of dough given to the priest (Numbers 15:20)] of an *am ha'aretz* [who made sure that it would remain in a pure state], *meduma* [i.e., produce of an *am ha'aretz* which got mixed up with produce of *terumah*, and was therefore given or sold to a priest (see Terumot 5:1)], [*demai*] produce bought with *ma'aser sheni* tithe money, and the remainder of meal-offerings [brought by an *am ha'aretz* and eaten by the priest], are exempt from [the rules of] *demai*. Oil [of *demai*] mixed with perfume: The School of Shammai maintain it to be liable [to the rules of *demai* because, when rubbed, it is ingested into the skin]; while The School of Hillel exempt it, being that it is only a mixture of *demai* (see Rash)].

(4) *Demai* produce may be used in establishing an *eruv* (see Eruvin 3:1, and for forming a *shituf* partnership [of courtyards. Although only such foods that are

רבנו עובדיה מברטנורא

לאדם ונמלך עליה לבהמה חייב לעשר בדמאי: וקמח לעורות. לעבד בו עורות: מכזיב ולהלן. כזיב הוא סוף המקום שכבשו עולי בבל, ומשם ולהלן כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל, ולא נתחייבו בדמאי אלא הארצות שכבשו עולי בבל בלבד, הלכך מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי ולא חיישינן שמא מפירות הארץ שכבשו עולי בבל הוליכו לשם, שחזקת חוצה לארץ פטור עד שיודע לך שהוא חייב, וחזקת ארץ ישראל חייב, עד שיודע לך שהוא פטור: חלת עם הארץ. שתקן לו גבל חבר, ורוצה ליתנה לכהן חבר, פטור מלעשר: והמדומע. עם הארץ שנפלה לו סאה של תרומה לפחות ממאה סאין של חולין שנעשה הכל מדומע, כלומר, עירוב תרומה ונותן הכל לכהן פטור מלעשר דמאי: והלקוח בכסף מעשר שני. שלקח דמאי במעות של מעשר שני בין במעות מעשר שני של דמאי, בין במעות מעשר שני של דמאי, פטור מלעשר: ושירי מנחות. שהקומץ למזבח והשירים נאכלים לכהנים ולא חיישינן שמא הביא עם הארץ דבר שאינו מתוקן: שמן ערב. שמן אפרסמון, ויש מפרשים שמן זית מעורב עם מור ואהלות ובשמים: ד מערבין בו: עירובי תחומין

edible are usually permitted for these functions, here, however, since he could declare all his possessions ownerless and thus be, in fact, a pauper who is permitted to eat *demai*, it is valid]. Grace is recited after eating it, and the *zimun* invitation [in the company of three] is offered for it. [Since no blessing is recited when setting aside *terumat ma'aser* and *ma'aser sheni* from *demai*] one may separate it while naked, and [may separate it] during twilight on the eve of the Sabbath [something forbidden regarding produce which has definitely not yet been tithed at twilight when there is doubt whether the Sabbath has already begun, (see Shabbat 2:7)]. If one has taken the second tithe from it before the first tithe, it doesn't matter [i.e., it doesn't affect his declaration; "I have removed the holy (portions) from the house ... according to all of Your commandment," (Deuteronomy 26:13) whereas if he had reversed the order with definite untithed produce he would not be able to make such a declaration (see Ma'aser Sheni 5:11)]. The oil with which the weaver conditions his fingers is liable to [the rules of] *demai* [since this is ingested into the body it has the same laws as eating], but [the oil] which the one who combs wool puts on the wool is exempt from [the rules of] *demai*.

רבנו עובדיה מברטנורא

והצרות: ומשתתפין בו. שתופי מבואות, ואף על גב דלא חזי ליה, מגו דאי בעי מפקיר לנכסיה הוי עני וחזי ליה דהא תנן מאבילין את העניים דמאי, השתא נמי חזי ליה: ומברכין עליו. ברכת המזון: ומזמנין עליו. ואף על גב דאכל בעבירה דלאו עני הוא, מגו דאי בעי מפקיר לנכסיה והוי עני וחזי ליה: ומפרישין אותו ערום. כשבא להפריש ממנו תרומת מעשר ומעשר שני יכול להפריש והוא ערום דלא בעי ברוכי, דאילו בעי ברוכי הא בעינן והיה מחניך קדוש (דברים כג) וליכא: בין השמשות. של ערב שבת דספק חשיכה מעשרין את הדמאי ואין מעשרין את הודאי: ואם הקדים מעשר שני לראשון. שהפריש מעשר שני של דמאי קודם שהפריש מעשר ראשון כדי ליטול תרומת מעשר שבו אין בכך כלום, מה שאין כן בודאי דתנן ככל מצותך אשר צויתני (שם כו). הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות: הגרדי. האורג: חייב בדמאי. שעל גופו הוא נותנו וסיכה כשתיה: ושהסורק. הצמר במסרק נותן על הצמר הוי כשמן לסוך בו את הכלים, ופטור מן הדמאי: